Ч. 14. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 6. квітня 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Трівкий ювилейний памятник.

ЗА ЗДВИГНЕННЯ ШПИТАЛЮ ІМ. МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО.

ДО ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА!

Ми вступили в ювилейний рік трицятьліття на владичому престолі Й. Е. Митрополита Андрея. Раділи і радіємо від щирого серця, що доводиться нам звеличати одного з дуже великих українських людей, яких знає не тільки наша теперішність, але й яких дало нам Боже Провидіння напротязі вікової історії нашого народу.

Величаємо Його, як Князя Церкви, як Збирача розкинених скарбів нашої культури, як Опікуна всіх без ріжниці, в першу чергу нещасних, вбогих і обездолених. І не знаємо сьогодні, котра з цих прикмет більша, де заслуга значніша. Бо кожна царина велика, кожна потребувала і потребує свого речника. На кожній царині Ювилят недосяжний серед сучасних.

Колиж Митрополит стільки доконав для скріплення нашої культурної сили й культурного значіння, то й на нас лежить обовязок не тільки словами признати заслуги Ювилята, не тільки задоволити себе більше або менше блескучими обходами, але також створити з нагоди Ювилею памятку цих днів, памятку, яка має носити імя Ювилята по вічні часи.

Такою памяткою може бути ЗДВИГНЕННЯ ШПИТАЛЮ, тут у Львові. Створення такої установи, як виразника великого ідеалу любови ближнього, буде найкраще відповідати як Особі Найдостойнішого Ювилята, так і характерові Ювилею.

Ми певні, що весь наш загал, від бідних до богатих, чи вони походять зі села, чи з міста, словом усе українське громадянство зрозуміє видвигнену нами думку, прийме її з нетаеною радістю як свою та зложить лепту на жертвеннику найкращої ідеї любови, тої начальної сили в історії народів. Ми певні також, що Дорогий Ювилят буде вважати здійснення нашого пляну найкращою нагородою для себе за своє трудяще життя.

Дано у Львові, Станиславові, Перемишлі в день 17. січня 1930 р.

ПОЧЕСНИЙ КОМІТЕТ:

† Григорій Хомишин, станиславівський Епископ;
† Йосафат Коциловський, перемиський Епископ;
† Никита Будка, патарський Епископ;
† Григорій Лакота, перемиський Епископ-Помічник;
† Іван Бучко, львівський Епископ-Помічник;
† Іван Лятишевський, станиславівський Епископ-Помічник;
о. Анатасій Калиш ЧСВВ., Протоігумен оо. Василіян;
о. Йосиф Схрейверс, Візитатор оо. Редемптористів;
Єромонах Климентій Шептицький, Ігумен Унівської Лаври Студ. Уставу;
о. Олександер Бачинський, Архипресвитер Митроп. Капітули

ДІЛОВИЙ КОМІТЕТ:

Преосв. д-р Іван Бучко, львів. Епископ-Пом., — голова; Володимир Децикевич, сенатор — заст. голови; о. Василь Лициняк, поч. крилошанин, — секретар; д-р Стефан Федак, сен. Михайло Галущинський, д-р Тит Бурачинський скарбник), д-р Іван Куровець, о. пралат Леонтій Куницький, о. крил. Олександер Ковальський, д-р Станислав Людкевич, Стефан Гевак, Іван Охримович — члени.

Крім того є Ширший Комітет, зложений з представників 60 українських установ.

* * *

Жертви пересилати до Земельного Банку Гіпотечного (Львів, вул. Словацького ч. 14) з дописκою: на будову шпиталю.

У вирі боротьби.

Кожний день приспорює нам нових клопотів. То в свойому часі найболючішою справою була кольонізація наших земель, то висунулась на перше місце справа нашої школи, то знов найважнішою стала справа громадської самоуправи, то виринула церковна справа (на Волині), то понад все стало питання господарської скрути, а то знов повертає справа з осадництвом. Є це наші постійні болячки, які точать наш народний організм і лиш час від часу зменшується, то збільшується їх біль. Є це ріжні справи, які разом узяті творять пляновий похід на наше знищення. І є це ріжні справи, які разом узяті творять нашу українську національну справу, яку ми мусимо оберігати і через всі перешкоди вести до її цілі.

Але в останніх часах виринула в нас така справа, що заглушила все інше і заняла собою всю нашу увагу. Яка виявила, що всі наші боляки, з якими зустрічаємось кожного дня, є властиво клопотами будня перед чимсь важнішим, про що ніколи не можна забувати. Виринула справа Великої України і тих страшних подій, які тепер на ній відбуваються. Розвязання Української Автокефальної Церкви, відобрання українським селянам їх прадідівської землі, масові арешти й вивоження селян з України в Московщину, вкінци масовий процес найвизначніших українців у Харкові — оце ті події, які заглушили наші буденні болі.

Кожний з нас повертає з жахом очі на схід і питається: чим-же це скінчиться? І кожний знає, що наслідки того, що твориться тепер на Великій Україні, можуть бути страшні. І то не лиш для Великої України, але й тут для нас. Бо це є добре укартована московська акція на те, щоби раз на завсігди знищити основу відбудови Української Держави. Це є обдумана акція на те, щоби розпустити українську народню масу в московському морі. Яке значіння має це для нас тут, то кожний зрозуміє, коли пригадає собі, що свого часу йшли ми до Львова через Київ і коли не дійшли до цілі, то лиш тому, що не добули Київа.

Але ми віримо, що кінець того страхіття може бути й буде такий, якого хоче наш нарід, — буде перемогою українського народу. Бо прийде вкінці час, коли наш нарід всю гореч свого серця, всі доривочні вияви бунту проти насильства звяже в одну орґанізовану вибухову силу, яка розсадить мури нової московської тюрми.

Це безперечно кожний розуміє і очікує тієї хвилі, коли це станеться. Але це треба в однаковій мірі розуміти і в нас тут, де вправді не сягає страшна рука знищення Москви, але де ми маємо свої боляки, які ятряться, заростають струпом і знов із ще більшою силою ятряться, викazуючи щораз більше обмеження наших прав. Наші болі могли лиш на хвилю неначе забутися, коли перед нами таке страхіття, яке переживає Велика Україна. Але вони не зменшились. Доказом хочби те, що навіть наші внутрішні спори, які завсігди були такі гострі, тепер ослабли, а всюди замітне стремління до зближення, до обєднання. Бо ніщо так не зближує і не звязує людей, як саме велике горе.

Ми є у найстрашнішому вирі боротьби. У боротьбі завсігди виграє сильний. Наша сила — в орґанізації. Ми це часто повторяємо, але — признаймося — дуже часто є це повторюванням слів без змісту. Коли вже не навчили нас досі наші буденні справи, що нашим найважнішим питанням у боротьбі є питання нашої орґанізації, то хай нас повчать страшні переживання нашого народу на Великій Україні. Звертаємо на це увагу в першу чергу нашим партійним повітовим і громадським управам і всім членам Українського Національно-Демократичного Обєднання.

—o—

Доляри на українські цілі.

Багато наших людей опинилося в країні доляра. Лиха доля вигнала їх з рідного краю шукати кращої долі. Чи хто найшов її чи ні, але кожного не покидає думка про рідний край. Та думка й підказує нашим людям за морем допомагати рідному краєві, щоби він скорше виліз із нужди та добився до того, що інші народи вже давно мають. З тієї допомоги і маємо доляри на наші цілі — доляри тяжко запрацьовані мозолистими руками українців, що побачили у світі інше життя, як бачили у себе дома.

Жертви наших зза моря на народні цілі є маленькі, але є і досить великі, а разом вони дають таки поважні суми. Прм. з дрібних жертв зібрало Обєднання українських орґанізацій в Америці в грудні минулого року 4.638 долярів — себто кругло 41 тис. золотих. Ці гроші призначено на поміч інвалідам, на „Рідну Школу“, на поміч політичним вязням, на „Просвіту“ і т. д. Але ось інший рід пожертв. В своїм часі п. К. Лисюк в Ню Йорку започаткував збірку 100-долярових складок на будову дому українських інвалідів у Львові. Досі вже 100 ріжних українських установ і осіб зложили такі складки і зібрали таким чином 10 тисяч долярів. Нема сумніву, що наші інваліди скоро матимуть у Львові свій власний дім.

Дивлючись на таке зрозуміння народніх справ у наших за морем, тимбільше не повинні й ми в краю забувати свого обовязку.

Маємо ще одного посла.

Найвищий Суд у Варшаві видав 31. березня ц. р. правосильний вирок в справі протесту виборців, членів УНДО, проти виборчих надужить у 54-ій виборчій окрузі (Тернопіль), наслідком чого УНДО втратило один мандат. Вирок Найвищого Суду признав тепер виборчій листі ч. 18 **пятий мандат, що припадає п. Олексі Яворському з Підгаєць**, уневажнивши посольський мандат одиники, який виборча комісія признала неправильно оставленій 1-ці (п. Воєводі).

Український Парляментарний Клюб числить тепер 24 послів і 9 сенаторів.

—o—

Велике народнє віче у Львові.

В обороні самоуправи м. Львова. Українці м. Львова протестують проти московсько-більшовицького терору на Великій Україні.

„Організація українців м. Львова“ влаштувала дня 30. березня ц. р. у Львові, в салі Музичного Т-ва ім. Лисенка велике віче в самоуправних справах. Про значіння самоуправи говорив пос. Целевич, а про самоуправу міста міста Львова пос. д-р Біляк. Б итком набита велика саля і однодушність зібраних у порушених справах дають доказ росту наших сил у Львові та свідомости наших інтересів у столичному городі.

У самоуправних справах віче однодушно **винесло такі резолюції:**

„Зібрані на вічу дня 30. III. 1930 р. в салі Муз. Т-ва ім. Лисенка, українські громадяни міста Львова приняли такі постанови:

1. Зібрані протестують рішучо проти скасовання самоуправи міста Львова та дальшого продовжування комісарського правління в місті; 2. домагаються скасування куріяльної виборчої ординації до самоуправних установ, а зокрема до Міської Ради Львова і ухвалення ординації на основі загального, рівного, безпосереднього, тайного й пропорціонального права; 3. протестують рішучо проти проектів виборчої ординації польських партій, а зокрема послів з ББ., які намагаються в штучний спосіб забезпечити польському населенню перевагу в міських і сільських громадах; 4. висказують своє обурення правлячій більшости у теперішній прибічній Раді міста Львова, яка відмовила слушному домаганню українських членів цієї Ради матеріяльної піддержки для культурних українських установ; 5. взивають українське громадянство до витрівалої боротьби за господарські, культурні та політичні здобутки українського города князя Льва під національним прапором“.

Але ще краще свідоцтво українському громадянству м. Львова дало відношення його до справи, якої не було на порядку нарад, а яку зясував посол Паліїв. Це справа страшних подій на Великій Україні, яка є сьогодня такою злободневною, що виринає всюди, де лиш кількох українців збереться в імя української справи. Виринула вона й на вічу львівських громадян 30. березня ц. р. На саму згадку про Велику Україну сколихнувся народ і дав вираз свому зрозумінню соборности української справи і свому обуренню на затії Москви дорешти згнобити український незалежницький рух. Те своє обурення висловили зібрані на вічу такими резолюціями-протестом:

„Українські громадяни міста Львова, зібрані на вічу в дні 3. березня 1930 р., стверджують: Накинений українському народові Москвою режім комуністичної диктатури змагає на усіх ділянках життя до цілковитого знищення українців, як нації. Колєктивізація має на меті відірвати підставу української нації — селянство від землі, ліквідація української автокефальної церкви, масове замикання церков та переслідування віруючих має за завдання вирвати зі серця народу ті моральні цінности, які є запорукою істнування нації. На тлі тієї страшної дійсности лютує червоний терор. Тисячі українських селян, робітників, трудової інтелігенції та студентства караються по більшовицьких тюрмах і на далекому засланні. Тисячі розстрілюють без суду, а над найвидатнішими і провідними діячами національного визволення роблять червоний суд у Харкові.

Оце у харківській опері засіли на лавах прокураторів і суддів нікчемні раби Москви, щоби видати остаточний засуд смерти на саму ідею Незалежної України. Комуністи намагаються зробити з 45 підсудних українських громадян злочинців, які нібито ділали проти інтересів українського селянства і робітництва, натомісць весь український нарід вважає всіх 45 підсудних у харківському процесі своїми національними героями, що своє життя складають на жертвеннику української державної незалежности. Всім жертвам червоного терору, а зокрема підсудним у харківському процесі членам „Спілки Визволення України“ передають зібрані сердечний привіт та клонять голови перед їх геройськими подвигами“.

Таким чином українці громадяне міста Львова виявили й свої національні стремління і свій гарт духа, який серед тяжких життєвих умовин нашого народу на всіх його землях не падає, але росте в силу. При тій однодушности всіх українців проти ворожих затій на знищення українського народу наш нарід мусить вийти побідно у своїх змаганнях до волі.

Наш великий успіх.

У Львові відбулися дня 26. березня ц. р. загальні збори Краевого Молочарського Союзу (Маслосоюзу) у власнім будинку при вул. Короля Ліщинського ч. 20, при участи 91 представників з краю і численних гостей.

Звіт з діяльности Маслосоюзу виказав прекрасний розвиток цеї української установи. Діяльність піднеслася в минулому році більше як на 60 проц. З кінцем року Маслосоюз обєднював 217 кооператив, з того 203 молочарських, що займалися перерібкою молока або збутом масла. За рік доставили вони Маслосоюзови 1 міліон 615 тисяч 374 кг. масла, що дає 161 вагонів. З того вислано за границю (головно до Анґлії) 40 вагонів, решту розпродано по містах в краю, де Маслосоюз має 19 крамниць. Багато масла продала експозитура Маслосоюзу в Катовицях на Шлеську. В Англії масло нашого Маслосоюзу має славу найкращого масла з Польщі. Крім того продають крамниці Маслосоюзу молоко, сметану, ріжні сири, бриндзю, яйця і т. п.

Білянсовий оборот Маслосоюзу в минулому роції виносив близько 64 міліонів зол., увесь торг майже 17 міліонів, зиск брутто поверх 757 тисяч, а чистий зиск 82 тис. 554 зол.

З кінцем минулого року працювало в Маслосоюзі 113 осіб, що побрали пенсію в загальній сумі 308 тис. 615 зол.

Перед кількома місяцями Маслосоюз закупив у Львові за 18 тисяч долярів більшу реальність при вул. Короля Ліщинського ч. 20. Є це фабрика, що складається з кількох домів і великої площі, на якій можна побудувати в міру потреби більше будинків. Тут є приміщення для централі з бюрами, молочарнею, маґазинами і т. п. Приміщення знамените, бо близько до головного двірця, а це улекшить Маслосоюзови дальшу працю для розбудови українського молочарського промислу.

Маслосоюз нині одна з найсильніших українських установ, створених силами українського народу в ділянці господарської орґанізації.

Важна справа.

Дім Т-ва „Просвіта“ у Львові, Ринок 10. це одна з найстарших і найкращих камениць у Львові. Займає він три фронти: від Ринку, від вул. Руської і від вул. Бляхарської. Його збудовано не в однім часі, а будинок в теперішнім виді стоїть коло 170 літ. Мимо великої історично-архітектурної вартости цей будинок має ту хибу, що наслідком неодностайної будови вимагає від часу до часу дбалої і коштовної віднови. Частину віднови цього будинку від Ринку переведено в рр. 1923 і 1925 коштом коло 24.000 зол., а тепер негайних консерваційних робіт вимагають дальші части будинку, тимбільше, що маґістрат м. Львова наказав найдальше до 30. мая ц. р. відновити фасади камениці від вул. Руської і Бляхарської.

Тут треба ще зазначити, що дім „Просвіти“ належить до тих будинків, що стоять під охороною консерваторів і його віднова не така проста річ. Властитель не може поступати, як сам хоче і як йому подобається, але під оком консерваторів дім має зберегти усі прикмети давнини. Така віднова будинку дуже коштовна і коштуватиме не менше 30.000 зол.

Ці кошти перевищають фінансову спроможність Т-ва „Просвіти“, тому Гол. Виділ звертається до всього українського громадянства за датками на ту ціль. Цеж дім „Просвіти“, а тим самим дім, який є власністю цілого народа, власностю кожного з нас. Ми хочемо вірити, що ніодин український громадянин, до якого рук дійде ця відозва, не відмовиться прийти з допомогою „Просвіті“. Не вимагаємо великих датків, але нехай всі жертвують, а дім „Просвіти“ прибере гідний вид без нового обтяження Т-ва „Просвіта“, яке під нинішну пору потребує багато гроша на освітну роботу. Датки просимо пересилати долученим чеком.

Львів, дня 21. марта 1930.

За Головний Виділ Т-ва „Просвіта“ у Львові: **М. Галущинський, голова В. Мудрий, секретар.**

Наші посли між білорусинами.

Білорусини святкували недавно у Вильні 12-ту річницю проголошення незалежности Білоруської Народньої Републики. На цьому великому білоруському святі були: голова Укр. Парл. Репр. посол д-р Левицький і посли: д-р Загайкевич, о. Куницький, Кузик і Паліїв. Голова д-р Левицький привітав білорусів від імени українського громадянства і побажав, щоби свідомість української приязни додала білорусам сил у їх змаганнях за права свого народу, якого доля є тісно звязана з долею українського народу.

Новий польський уряд.

Польща має знову міністерський кабінет Не новий, бо зложений з давних міністрів, але з новим премієром на чолі.

Зложити новий уряд не вдалося не тільки сенаторови Шиманському, але й пос. Янови Пілсудському. Цей пробував також переговорювати з ріжними польськими клюбами, але одні відказались з ним говорити, інші повторили те, що сказали сен. Шиманському. Не відступили від своєї заяви також представники Українського Клюбу.

Положення загострювалось, бо одночасно марш. Дашинський заповів на суботу, 29. м. м. соймове засідання, до якого бебеки рішили ніяк недопустити. Обі сторони готовились до завзятої розправи і здавалось, що поплиле кров. Аж нагло в цілій справі наступив зворот. Між клюбом бебеків і марш. Дашинським прийшло до порозуміння. Бебеки рішились допустити до засідання під умовою, що сойм займеться тільки справою буджету і зовсім не буде торкатись давної справи переступлення буджету сперед трьох років.

Так і сталось. Засідання сойму було спокійне і коротке. Сойм ухвалив буджет, відкинувши деякі поправки сенату і марш. Дашинський закрив засідання, побажавши послам веселих свят. Щойно потім прийшло до бійки. Пос. Добжанський (ББ) вдарив пос. Раґарського (НД) з заду в голову і дістав за те від пос. Маліка (НД) в лице. Тоді пос. Ідзіковський (ББ) вдарив ще раз пос. Рибарського. Але це були тільки міжпартійні порахунки, а поза тим сойм розійшовся спокійно.

Тоді сталася дальша несподіванка. Пос. **Ян Пілсудський зрікся** місії створити міністерський кабінет, не могучи договоритись з опозиційними клюбами, а президент Мосціцкий іменував **пос. Славека, голову бебеків, премієром.** Цей предложив негайно кандидатів на всіх міністрів, який Мосціцкий затвердив. Так повстав швидко новий уряд, **зложений з тих самих міністрів,** що були доси, з тою ріжницею, що вервув міністер справедливости Цар, який уступив був ще в грудни, а на місци проф. Бартля станув полк. Славек. Отже вернули також міністер праці **Пристор** і міністер освіти **Червінський, яким сойм ухвалив перед двома тижнями недовіря.**

Що буде дальше? Проурядові ґазети заповідають, що тепер прийде правління твердої руки, ще гострійше ніж за Світальського, а відомі домагання марш. Пілсуд. будуть тепер переведені в цілости. **Отже сойм не буде скликаний пів року, оскільки не буде розвязаний.** А тимчасом положення Польщі за границею і в краю стає все труднійше. Сойм має затвердити ріжні заграничні умови, має перевести реформу податкової системи, поладнати господарську скруту. Сам уряд цього не зробить. Польща переговорювала зі шведським сірковим товариством в справі позички 25 міліонів долярів. Тепер шведи й говорити про це не хочуть. Дальші трудноші, що розвинуться під новим урядом, не дадуть на себе довго чекати.

Положення українського народу не зміниться. Воно буде дальше таке важке як доси.

В краю дуже добре.

У Львові відбулася 30. березня польська посольська академія в честь соціялістичного посла Діяманда з нагоди 70-ліття його уродин і 50-ліття його громадської діяльности. Між іншими промовляв пос. Жулавський і оповів такий цікавий момент з розмови з марш. Шиманським, коли той мав творити уряд.

Посли представили маршалкові дуже тяжке становище в краю. На це сказав марш. Шиманьскі, що то неможливе, що це незгідне з правдою. Бо, коли би так було, каже, то в краю були би розрухи. Виходить, що поки нарід терпить, то йому добре.

Село і місто.

При нинішній хліборобській скруті, що потягла за собою скруту в промислі, цікаво знати, скільки мешканців живе в ріжних державах по селах і містах.

На сто мешканців Радянщини 84 живе на селі, а 16 в місті. В Польщі сільське населення творить 70 проц., міське 30 прц. і так само в Швеції. У Франції живе поселах 47 проц. населення, по містах 53 проц., в Німеччині 37 і 63, в Австрії 40 і 60, в Данії 59 і 41, в Англії 22 і 76.

Як бачимо, найбільше селянською державою в Европі є Радянщина, але тому що селянство там темне і незорґанізоване, панують над ним міські робітники, виробляючи з ним що хотять. Найбільше міською і промисловою державою є Англія, що майже всі рільничі продукти спроваджує з інших країв. Німеччина є державою також промисловою, але німецькі хлібороби знамените зорґанізовані і користуються повною опікою та допомогою держави.

На організаційному фронті.

ПОВІТОВИЙ НАРОДНІЙ ЗІЗД В СОКАЛІ. Дня 25. лютого ц. р. відбувся в Сокалі Пов. Нар. Зїзд Укр. Нац. Дем. Обєднання при участи 86 делеґатів з повіту. Зїзд виявив, як сильно розбудована орґанізація і партійна праця в повіті, а хід нарад і доцільний плян дальшої праці вичвили, що орґанізація Укр. Нац. Дем. Обєднання в Сокальщині стоїть на шляху дальшої успішної розбудови. За минулий рік Повітовий Комітет влаштував при помочі посла Кохана 24 віч в повіті, а крім того кілька нарад в самому місті Сокалі виключно для міщан і одну нараду громадських радних. В повіті добре розбудовані місцеві Комітети і відносно добре стоїть справа зареєстрованих членів партії. Повітова Народня Канцелярія полагодила на протязі року 863 важнійших справ і майже двічі стільки менше важних. В нарадах виразно підкреслено добрі наслідки орґанізаційної праці, але не замикано також очей і на деякі браки в орґанізації та річево обговорювано дальші засоби і способи праці. Дискусія над цими справами була дуже широка, а між справами, які відносилися виключно до сокальського повіту, не забуто також про сусідні повіти Волині, в яких вже й досі помітний вплив сокальської орґанізації. Після нарад одобрено діяльність дотеперішнього Повітового Народнього Комітету і вибрано новий Комітет, на чолі якого став наново голова др. Лев Хоминський.

10. березня ц. р. відбулося перше засідання нового Повітового Народнього Комітету. З важнійших справ розділено між членів Комітету ріжні реферати, а саме: для культурно-освітних справ, кооперативно-господарських, самоуправи і правної поради, орґанізації і виховання молоді, фізичного виховання і для справ орґанізації жіноцтва. На-прикінці ухвалено буджет Народньої Канцелярії на 1930/31 рік в сумі 3.080 зол. в прибутках і видатках. Партійна орґанізація Укр. Нац. Дем. Обєднання в Сокальщині є одною з найкращих в краю.

СТАНИСЛАВІВЩИНА. Дня 23. березня ц. р. відбулося велике віче в Єзуполі. На віче зібралося до 700 громадян. Реферував о. посол Ганушевський, який здав справоздання з діяльности Української Парляментарної Репрезентації і представив теперішний стан нашого шкільництва і справу самоуправи. Зібрані бурливими оплесками висказали признання Укр. Парл. Репрезентації за її дотеперішню діяльність. Єзупільці особливо зацікавилися рефератом про шкільництво, бо саме мають великі труднощі при будові своєї школи. Єзупільська школа міститься в якомусь бараку, який зовсім не є відповідний для школи. Тому розпочато там заходи в напрямі побудування нового шкільного будинку. Але, як пояснюють собі єзупільці, за те, що вони внесли декларацію за зміною дотеперішньої польської школи, їм роблять у цьому труднощі. У відповідь на їхні декларації поляки вибудували собі приватну польську школу і не годяться на будову державної. А з другого боку власти грозять, що замкнуть школу по причині невідповідного приміщення. При кінці віча присутні одноголосно ухвалили протест проти національного і релігійного гнету на Великій Україні.

В імя правди.

В ч. 11. „Громадського Голосу“ з дня 15. ц. м, була стаття під заголовком: „За чесну політичну боротьбу“, в котрій п. Лука Іщук, (він є бодай підписаний), ганьбить мене за то, що я не стидаюся на старість попирати брехні. Я постараюся виказати в простих словах, бо і я хлоп малограмотний та не вмію добирати слів, що то власне Лука Іщук сам попирає брехню, вже не хочу казати, що бреше, бо готов образитись.

Я вже старий чоловік і їздити не можу, але був з п. Гриньком Скасковим на чотирох довірочних зборах. Не треба так, пане Лука Іщук, насміхатися, що то „віцепосол“ тернопільської землі, бо і між „вашими“ знайшли би також таких „віцепослів“. Але щож зробити, хлоп дуже любить хлопа висміяти, щоби опи мали з чого сміятися. Отже п. Гринько Скасків, говорячи про теперішню господарську кризу, згадував, що це спричинили головно соціялістичні елементи, по більшій части міські робітники, котрі все домагалися і домагаються дешевого хліба і взагалі всіх продуктів нашого селянина. І осягнули своє, мають дешевий хліб, але як так дальше піде, то не будуть мати за що купити хліба, хотьби бохонець коштував тілько 10 сотиків. Станутъ всі фабрики, не буде для кого виробляти, бо хлоп не буде мав за що купити.

Щось воно є в тім правди, бо на всіх довірочних нарадах всі з тими словами годилися. Однак ніде на довірочних зборах, а принаймене на тих чотирох, що я був з п. Гриньком Скасковим, не говорилося про те, щоби радикальні посли голосували в соймі разом з польськими соціялістами за замкненням границь для вивозу сільсько-господарських продуктів. Це що найменше видумка, або цілком свідома брехня. Того п. Гринько Скасків не говорив, а що говорив, то ви всі добре знаєте, що воно вам трохи не сподобалося, але я тому не винен. Зрештою ви мали п. Гринька Скаскова на зборах в кількох місцевостях, було з ним зараз на місци розговоритися і закинути йому нечесну політичну роботу, а ви шукаєте оборонців аж у Львові в „Громадськім Голосі“ і ганьбите мене, що я старий „брехун“. То вже є по вашому цілком чесно. Може бути, але на мою думку це зовсім не підходить під поняття чесности. **Іван Ткачук, голова Повіт. Комітету** УНДО.

По той бік Збруча.

(Відомости з Борщева).

Дня 18. ц. м. відбулася в Борщеві нарада українського духовенства, на якій винесено постанову використовувати кожне більше зібрання українців, щоби виносити протести проти більшовицької руйнуючої політики на Україні.

Недавно писали ґазети про те, немов би більшовики в поході проти церкви та в запроваджуванню колективізації (комуни) спинились. З тої нагоди заговорено про відворот більшовиків. Одначе останні вчинки більшовиків вказують на щось зовсім противне.

Під вечір дня 22. березня ц. р. більшовики вивезли зі всіх прикордонних сіл решту тих людей, які якимнебудь чином опирались ненависній колективізації та боротьбі з церквою. Того дня у прикордонних селах було повно стріляння з крісів, вибухів бомб та плачу вивожених людей.

З села Залуче, що зараз за Збручем, вивезено дня 23. березня ц. р. на 86 підводах понад 300 людей. На передній і задній підводі приміщено червоні прапори, а музика приґравала жалібний марш. На кілька днів перед тим перенесено заможніших людей до хат бідаків, а бідаків до хат заможніших. Що дня вечером в церкві збирається молодь з музикою, де до пізна в ночі відбуваються співи і гульня. В кожному селі є зорґанізовані відділи молодих комуністів, озброєних в кріси, щось на взір польських стшельців. Вони мають за задачу слідити наших селян, чи вони в чім не виступають проти більшовиків.

Всяке молення карається на місци смертю Таких випадків є багато. Опір всетаки селяне ставлять. На прим.: йде селянин попри комуніста й каже: Слава Ісусу Христу! Цей йому відповідає: „нету Бога“. На це перший каже: „Рече безумен в серці своїм“. Це, помітно, ведеться орґанізовано. Тамошні селяне численно стараються утікати на цей бік, але їх більшовики, дуже часто вже по цьому боці, стріляють. Більшовицький кордон густо обсаджений військовими.

Є чутка, що на місци вивезених наших селян привезуть кацапів з глибокої Росії. Тепер українське село переходить правдиві тортури. Для нас важне те, що українська молодь гуляння по церквах страшенно деморалізується, а українське село готове цілком заповнитись москвичами. Як кажуть чутки, на Україні заноситься на бунт.

НОВИНКИ.

— **З нинішним числом „Свободи“ дістають Читачі чеки, якими треба слати датки на відновy дому „Просвіти“ у Львові. Кождий свідомий українець повинен причинитися своєю жертвою до цього всенародного діла.**

— **Яка буде погода?** Люди, що збирають відомости про стан погоди в світі, кажуть також наперед, яка буде погода. Ті віщування часом здійснюються, а частійше ні, бо погода залежить від ріжних чинників, які годі передбачити. Отже про квітень вони кажуть, що перша половина цього місяця буде холодна, з нічними приморозками. В деяких околицях будуть бурі зі снігом і градом. Зате друга половина квітня має бути тепла. Травень буде назагал холодний, але часті дрібні опади будуть корисні для засівів. Під конець має бути тепло. Але може бути зовсім інакше.

— **Фабрику фальшивого масла** викрили у Львові при вул. Жовківській. Коли поліція війшла нагло до середини, застала при роботі дві голі жидівки, що мішали руками і ногами у великій бодні якусь масу. На вид поліціянтів хотіли зануритися в бодні по пояс. Фабрикували масло в той спосіб, що до правдивого масла додавали марґарину, оливу і вазеліну. Таке вимішане масло продавали по склепах. Поліція знайшла на місци 250 кґ. масла готового на продаж. Фабрика йшла дуже добре. Властительку фабрики, жидівку, арештовано.

— **Взялися на спосіб.** До міської каси ощадности вплинуло подання з підписом Казимира Дрозда зі села Прус під Львовом о позичку в сумі 1200 зол. Тому, що всі папери були в порядку, а подання мало громадську печатку і підпис війта, каса признала цю позичку і виплатила до рук якогось чоловіка, що виказався леґітимацією Дрозда. Коли прийшов реченець платности, вексель не викуплено і каса його запротестувала. Тоді показалося, що Казимир Дрозд ніякої позички не дістав і що підписи на поданню і на векслю були сфальшовані. Слідство викрило, що це письмо громадського писаря Сервадчака і радного Яна Бобри. Обох арештовано, а що вони мають ґрунт, каса не потерпіла шкоди.

— **Крадуть громадські гроші.** Начальник екзекуційного бюра у львівському маґістраті, Ян Розмус, привласнив собі 27,600 зол. з екзекуційних грошей і майже всьо пропив. Справою занявся суд. — Громадський писар з Тарношина пов. Рава Руська, Андрій Біда спроневірив 3,200 зол. з громадської каси. Львівський суд засудив його на 6 місяців вязниці.

— **Незвичайна пригода.** Робітник Малешек із Смільної під Рибником хотів позбутися старого пса, що почав кусати людей. Вивів його в поле, привязав до дерева а до хвоста причіпив на шнурку динамітовий патрон. Запаливши льонт, почав утікати. Однак пес відорвався від дерева і кинувся за своїм паном. Малешек утікав перед ним що сили, бо знав, що від вибуху згине разом з псом. Коли пес вже його доганяв, льонт згорів до кінця і настав вибух, який розірвав пса на кусники, а робітника тяжко ранив. Його перевезено до шпиталю в Рибнику.

— **Викопаний скарб.** В околиці Здолбунова на Волині розійшлася чутка, що німецький кольоніст Фрішке викопав під лісом скриню з золотом ваги 130 кґ. Оповідають, що як підчас світової війни втікали москалі перед німецькими військами, взяли зі собою військову касу, наповнену золотими монетами. Щоб не дати її в руки німців, закопали касу в землі і досі ніхто по неї не зголосився, бо всі погибли в боях. Оскільки в тім правди, покажуть доходження, які зарядила влада.

— **Убивство.** В Кутах пов. Косів убито Антона Трака, робітника із Старого Самбора, занятого при будові залізниці. В ночи впало на него кілька стрілів. Поліція арештувала Гринька і Ілька Бойчуків.

— **За дівчину.** В селі Завою пов. Калуш прийшло до сварки а потім до бійки між двома мешканцями цеї громади, Федьком Байгуком і Олексою Венгрином. Причиною була дівчина. Бойчук, ударений колом в груди, умер а Венґжина арештували.

— **Вкрали дім.** Властитель фільварку Рибішки коло Вильна не сидів дома, але бавився у Варшаві. Коли по кількох тижнях вернув до дому, застав на тім місци, де стояла хата, тільки сміття і купу румовища. Цілий дім вкрали злодії.

Криваві події в селі.

В селі Качанівці пов. Скалат прийшло до кривавих заворушень з причини усунення польського священика Врубля його зверхною владою. Коли кс. Врубель, що був там вікарим, хотів 11. березня ц. р. виїздити, парохіяни його не пустили. Дня 31. березня приїхав новий вікарий кс. Щебровський, але парохіяни його не припустили. Кс. Щебровський передав ключі від костела місцевому гр. кат. пароховi і виїхав а тоді кс. Врубель з товпою своїх парохіян відобрав ті ключі і став правити богослуження. Дальше оголосив, що обіймає владу в селі, скинув війта і громадську раду і хотів розоружити поліційний постерунок. Товпа кидала камінням у вікна і почала вдиратися до середини, де було 8 поліціянтів. У відповідь на те поліція почала стріляти і вбила двох людей на місци а 8 ранила. Тоді товпа завернула до костела, де кс. Врубель виголосив палку промову, а потім пішла процесія на місце, де лежав один убитий, і кс. Врубель поблагословив його. Опісля вернули до церкви, кс. Врубель став знову правити богослуження, а нарід озброювався в ножі, коси і вили.

Тимчасом справою занявся скалатський староста, що стягнув багато поліції, приїхав також делеґат латинського деканату з Скалата, кс. Каліновський. В костелі було коло 250 людей, а кс. Врубель правив безнастанний молебень. На другий день, 31. березня хотів вийти з процесією із костела, а тоді поліція окружила кс. Врубля, зняла з нього ризи і вивезла автом із Качанівки. Щойно тоді настав у селі спокій.

На вістку про події в Качанівці лат. церковна влада заборонила кс. Врублеви виконувати священичі обовязки, а костел замкнула на необмежений час.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол В. Целевич.

Чи судова гривна, наложена на основі правильного карного вироку, мусить бути відразу заплачена?

На основі нового польського закону про карне поступовання має право той, кого покарано, прохати суд розложити заплату гривни (грошевої кари) на місячні рати. Таке право прислугує покараному лише в тому випадку, коли заплата цілої гривни відразу становилаби для покараного поважний ущербок в його майні. Прохання про розложення гривни на рати вноситься до того суду, що наложив гривну.

Чи війт збірної громади має право накладати кари на солтисів?

Розпорядок ґенерального комісаря східніх земель з дня 26. листопада 1919 р. не дає війтові права накладати дісціплінарної кари на солтиса. Дісціплінарну владу над солтисом має на основі арт. 94. наведеного вгорі розпорядку повітовий староста. Крім цього на основі закону про повітову самоуправу виконує дісціплінарну владу над солтисами повітовий виділ.

Чи солтиси мають обовязок приймати почту в почтового уряду і доручувати її адресатам.

Почтовий уряд має обовязок доручувати почту лише в тій місцевости, в якій находиться. Поза тою місцевістю обовязок доручувати громадянам адресовані до них листи має солтис (війт).

Чи війт і солтис мусить бути людиною грамотною і знати польську мову?

На північно-західних українських землях звичайно вимагається від війтів і солтисів, щоби вони знали польську мову в слові і письмі. Така вимога є протизаконною, бо противиться постановам розпорядку Ґен. Комісаря Східних Земель з дня 26. вересня 1919 р. про громадську самоуправу. Арт. 40. цього розпорядку вимагає від війта і його заступника, щоби він умів читати і писати. Щодо солтиса, то розпорядок не ставить і цеї вимоги, так що солтис може бути людиною неграмотною. Ніякий закон не вимагає, щоби війт і солтис знали польську мову. З цього слідує, що в громаді чи в селі, в якому мешкає українське населення, війт мусить вміти читати і писати по українськи, а солтис може бути навіть неграмотною людиною. Колиб у якійсь громаді завішено в урядованні чи то війта чи солтиса з тої причини, що вони не знають польської мови, треба, щоби громадська рада зробила відклик до воєвідства, а колиб це не помогло, позов до Найвищого Адміністраційного Трибуналу.

—o—

В справі землі для дяків.

Греко-кат. митрополичий ординаріят у Львові видав 14. березня ц. р. новий розпорядок в справі поля для дяків. Як відомо, в літі минулого року цей ординаріят приказав парохам відступити дякам до пять морґів ґрунту до уживання. Деякі парохи то вже зробили і в осени минулого року дали дякам по кусникови ерекціонального поля. Поле мали дістати дяки не тільки при матірних церквах, але також і дяки при дочерних церквах, оскільки ерекціональне поле там є.

Тепер митрополичий ординаріят своїм розпорядком з 14. березня ц. р. все те зміняє, заряджуючи, що дякам при дочерних церквах не треба давати взагалі жадного поля, а дякам при матірних церквах треба купити до пятьох морґів за церковні гроші з ерекціонального ґрунту. Якби церква не мала готівки на купно ґрунту для дяка, то ціну купна ґрунту належить сплачувати кілька літ, а потрібні на цю ціль гроші мала би церква збирати від парохіян.

Згаданий розпорядок зробить нове замішання в громаді, бо церкви не мають гроший на купно поля для дяків, а дяки очевидно не схотять віддати добровільно того ерекціонального ґрунту, який вже одержали в ужиткованння на основі попереднього розпорядку з літа минулого року.

Треба ще згадати, що митрополичий ординаріят у Львові зарядив недавно нову продаж значної части ерекціональних ґрунтів, але охочих до купна нема, бо село тепер зовсім без грошей.

З господарської практики.

Про викопування деревець.

Деревця, виховані в шкілці, треба з часом викопати, щоби їх пересадити на стале місце. Викопувати треба дуже обережно, бо від того залежить головно їх пізніший ріст. Довкола деревця вбивається в землю рискаль, на які 30—40 цм. від деревця. Деревця грубші треба обкопувати на які 50 цм. широко. Рискаль вбиваємо довкола деревця просто аж по сам наступ, т. є на цілу його глибінь, щоби перетяти ним гладко все коріння, яке вбитий рискаль найде по дорозі. Тому рискаль мусить бути добре острий.

Коли оброблено рискалем довкола деревця коло і перетято всі корінці, на які рискаль попав, скидається рискалем обережно верхня земля, що находиться в обсягу того кола. Корінці находятися на які 20 цм. під поверхнею землі і тому можна верхню землю сміло скинути рискалем на бік, не боячись ушкодження коріння і тепер треба деревце обережно (не нагло) перехилити на бік, і знову з противної сторони шукати рискалем за корінням, ведучи його знову просто в зробленім вже попередно колі, але вбиваючи ще глибше. Помічник, що нахиляє деревце, чує майже в руках, де находиться коріння, тримає деревце ще в землі, та де деревце вже звільніло через поперетинане коріння, обкопане таки способом деревце витягає помічник легким, рівним рухом цілковито із землі. Коли при цім тягненню (не вириванню) чути, що на котрійсь стороні коріння тримає деревце ще в землі, треба по цій стороні рискалем вкопатися ще глибше, поки не натрапиться на той корінь, що ще не перетятий. Деревце треба викопувати так, щоби не тикати землі, що находиться в середині обштихованого кола.

Коли деревце велике, викопується його в той спосіб, що згадане обштиховане коло, в котрім находяться корені виходячі з пня, робиться ширше, і щойно по заним вибирається довкола рів, широкий на штих рискаля, і той рів поглубляється поки не буде перетяте все коріння, шо находиться глибше. Копаючи в цей спосіб, зробимо довкола деревця пняк землі, в котрім находиться те коріня, яке хочеме зашанувати і яке має живити деревце по його пересадженню. А корінням, що має живити пересаджене деревце, є не коріння грубе, яке добути без ушкодження годі, але мале, дрібне коріння, а коли такого дрібного коріння майже не буде, то воно навяжеться від коріння грубого. З того стане ясно, чому при викопуванню деревця не можна в середину обштихованого кола порпати і шукати за кожним корінцем зосібна, бо тоді легко його скалічити, пересаджена деревина може згинути.

Колиж помимо доброго і глибокого обштиховання деревце ше тримається сильно землі, буде це знак, що воно має ідучі вспід маточні корені. Се приключається майже все у грушкових деревець, рідше у деревець яблінкових, бо груші мають коріння ідуче більше в глибінь, а яблінки, сливки і вишні мають коріння майже рівнобіжне з землею. Якщо тягнення деревця до гори і похилення на боки покаже, що деревце тримається на корінні або на коріннях ідучих в глубінь, треба з того боку, що видається тому корінню найближшим, розкопати рискалем діл, і в глибині яких 50 цм. підкопатися під саме деревце, а тоді знайдуться ті маточні корені. Їх треба у яблінок відтяти коротко, бо яблінки мають досить бічного коріння; у грушок треба за тими корінями копати обережно глибше, бо нераз буває, що крім тих корінів, що ідуть просто майже в глибінь, інших корінів не буде.

Вкінци деревце витягається з землі вже легко і тоді треба легким потрясенням обчистити корені із земного пняка, в якім вони ще находяться, щоби через нагле розсипання цього пняка землі дрібнійші корінці не позривалися або не покалічилися. Дставши деревце з корінцями на верх, треба всі покалічені корені обтяти, а так само протяти гладко корені, перетяті рискалем. Коріння гоїться лише тоді скоро, коли є обтяті рівно та гладко і не мають жадних ран від зломання або нарушення кори.

Ціни у Львові.

ЗБІЖЕ: Пшениця двірська 38·00—36·—, збірна 35·50—36·50, жито 19·50—20, ячмінь 19·25—19·75, овес 17 до 17·50, гречка 24—25, просо 28—29.

НАБІЛ: Маслосоюз платив кооперативам 26. березня: масло експортове солене 4·90, несолене бльочкове 4·70, молоко 0·34, сметана 1·80, копа яєць 5·40.

ГРОШІ: Доляр амер. 8·90, канад. 8·80, чеська корона 0·26, рум. лев 0·05, астр. шілінґ 1·26, фанц. франк 0·35, фунт штерл. 43·80, червінець 13·50, нім. марк. 2.12.

ОГОЛОШЕННЯ.

КОНКУРС.

Головний Виділ Товариства „Просвіта“ у Львові

уладжує

в сільсько-господарській Школі в Милованню

ШЕСТИТИЖНЕВИЙ

Курс кооперативного книговодста діловодства

в часі від 15. V. — 30. VI. 1930. р.

В програму цього курсу входить теж наука молочарства, годівлі тварин, садівництва, пасічництва ветеринарії.

Одночасно проголошує Головний Виділ вписи на приняття 30 учасників під отсими умовами:

1) Зголошуватися можуть мущини в віці 16—30 літ, що покінчили народню школу.
2) Учасник платить за цілковите удержання з приміщенням в шкільному приюті за цілий курс 10 ам. долярів.
3) Кожний учасник має привести з собою кріс біля, подушку, простирало, сінник і покровець.
4) Петенти висилані кооперативами мають першенство.

Зголошення на курс належить вносити найпізнійше до 25. квітня 1930 р. поручено на адресу: **Господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта“ в Милованні п. Стриганці н/Дн.** До зголошення належить долучить значок на 75 сот. на відповідь.

Про приняття і день приїзду повідомить управа школи по 25. квітня.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта“ у Львові

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.